

vät lainkaan sopineet sijoitusperheiksi. Jotkut lapset joutuivat vaihtamaan perhettä monta kertaa.

Vaikka ikävä raastoi, lapset tietenkin ajan oloon sopeutuivat.

Pahinta monille sotalapsille oli Suomen valtioneuvoston päätös vuonna 1946: kaikki Ruotsiin siirretyt lapset oli palautettava saman vuoden aikana kotimaahan. Päätös koski myös niitä lapsia, joita ei koiteihin jostain syystä enää haluttu.

Suomeen palanneita kiusattiin, kodeissa koko sotalapsikysymys oli arka aihe. Lapset eivät voineet puhua vaikeista kokemuksistaan kenenkään kanssa. Aiheesta vaiettiin kahdella

kielellä. Äideille ei ollut kunniaksi, että lapsi oli lähetetty Ruotsiin.

Vasta viime vuosina sotalapset ovat löytäneet toisensa, sotalasten yhdistyksiä on kymmeniä eri puolilla Suomea, Ruotsia ja Tanskaa. Sotalapsiliike haluaa tehdä lasten kokemuksia näkyväksi.

Nämä kokemukset ovat vaikuttaneet sotalasten myöhempäänkin elämään. Ikätovereitaan useammin sotalapset ovat vaihtaneet maata ja asuinpaikkaa, hakeneet kotiaan. On niitä, joita sotalapsuus, kahden eron ja hylkäämisen kokemukset, on traumana varjostanut koko myöhemmän elämän.

Kirjassa 17 sotalasta kertoo tarinansa. Moni sotalapsi ei voi hyvin, minä olen traumani läpikäynyt, sanoo Marjaana Hansson, mutta en tiedä, olenko suomalainen vai ruotsalainen. Sielu on Suomessa, jalka Ruotsissa.

TUULA-MARIA AHONEN

JARMO KNUUTILA &
KARI LEVOLA
SOTALAPSI EI UNOHDA
TAMMI 2000

SUOMEEN MUUTTANEIDEN ELÄMÄÄ

Kolmisen vuotta sitten järjestettiin elämäkertakilpailu ensimmäisen polven maahanmuuttajille, ja kilpailun avulla saatiin 73 maahanmuuttajan elämäntarinaa tutkijoiden käyttöön. Kirjoittajien joukossa oli niin kiintiöpakolaisia ja turvapaikanhakijoita kuin työn, opiskelun tai avioliitonkin vuoksi Suomeen tulleita. Kilpailun osanottajat saivat kirjoittaa äidinkielellään, ja jo elämäntarinoiden kääntäminen on ollut suuri urakka. Osa kirjoituksista on koottu Laura Huttusen toimittamana teokseen "Sama taivas, eri maa".

Kilpailun järjestivät Tampereen yliopiston sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos, Pakolais- ja siirtolaisuusasiain neuvottelukunta sekä Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Ne eivät ole halunneet asettaa kir-

joittajille erityisen tarkkoja rajoja. Esipuheen maininta "varovaisesta editoinnista" viittaa siihen, että myöskään kirjaan valikoituja tarinoita ei ole liiemmin karsittu, ja useat elämäntarinat ovatkin hyvin yksityiskohtaisia. Viimeistään kustantajan olisi pitänyt korjata ns. painovirheet lukijan edun nimissä.

Teoksen elämäntarinoiden Suomea koskevat jaksot ovat usein hyvin lyhyitä. Tällaisena kirja ei paljoa lämmitä sellaista lukijaa, joka etsii tuoreita näkökulmia Suomeen. Mielestäni kilpailukutsussa olisi ollut hyvä todeta, että maahanmuuttajuus syntyy vasta siinä vaiheessa, kun muukalainen on asettunut maahan. Yksi elämäkertakilpailun parhaiksi valituista kirjoittajista tosin kirjoittaa lähes pelkästään Suomesta ja suomalaisista ja kuvaa iro-

nisesti kantaväestön tapoja. Arvattavasti hän on Suomen-vuosiensa aikana kyllästynyt mistä tulet ja milloin lähdet -tyyppisiin kysymyksiin ja vihdoinkin saanut tilaisuuden vastata. Monet muutkin kirjoittajat kuvailevat alkuasukkaiden kummallisuutta, liiallisia tupakointikieltoja, hautausmailla käyntiä ja kenkien riisumista sisälle tullessa. Ja erästä mieskirjoittajaa ihmetyttää se, että suomalainen nainen katsoo vierastakin miestä syvälle silmiin.

Kirjoituskokoelma tarjoaa havainto-opetuksen siitä, kuinka rasisitaisesti Afrikan maista tulleita maahanmuuttajia kohdellaan Suomessa. Hyvin usein pelkkä musta ihonväri laukaisee primitiivireaktion, ja erityisesti mustat miehet saavat jatkuvasti pelätä hyökkäyksiä niin kadulla kuin ravintolassakin.

Maahanmuuttajien syrjinnän syistä on Suomessakin runsaan kymmenen vuoden aikana puhuttu enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Monia hyviä selityksiä on esitetty, mutta harvoin on kiinnitetty huomiota suomalaisen rasmin ja eurooppalaisen siirtomaahistorian yhteyksiin. Suomella ei ollut siirtomaita, mutta ajan henki kulkeutui Suomeen mutkien kautta. Vanha ja keskipolvi on voinut imeä siirtomaarasistista ajattelua vaikkapa Pekka Lipposen seikkailuja lukemalla.

Kirjan lopussa on omana osastonaan inkeriläisten ja venäläisten elämäntarinoita. Tarinat luettuaan ei enää ihmettele, että niinkin monet inkeriläiset ovat tahtoneet tulla Suomeen. Tarinat ovat täynnä köyhän lapsuuden, kolhoosielämän ankeuden ja miesten juopottelun kuvauksia.

Neuvostoliitosta/Venäjältä tullei-

den tarinoista pilkistää esiin suomalaisten venäläisiin kohdistuva viroksunta. Historiantutkijat ovat kertoneet venäläispelon olevan suhteellisen uutta perua, mutta sodanjälkeisinä vuosina se ei ole päässyt suomalaisilta unohtumaan. Kukapa vanhan ajan suomalainen ei muistaisi esimerkiksi Pekka Tiilikaisen, Aunuksen Radion veteraanin, venäläisviihaisella nationalismilla maustettuja urheiluselostuksia. Ja vanhoja muistoja tuoreutetaan jälleen vuoden 2000 keväällä, kun Suomessa vietetään talvisodan päättymisen muistotilaisuuksia. Jatkosotaan liittyvät tilaisuudet odottavat vuoroaan.

Teoksen elämäntarinoista käy ilmi, että maahanmuuttajien suurimpia ongelmia ovat viranomaisten "valtiorasismi" ja ennakoimattomat rasistiset hyökkäykset. Toisia saattaa ärsyttää vuosikausia kielteisen julki-

sen huomion kohteena oleminen – leimaavaa keskustelua voisi pitää jopa eräänlaisena "yhteiskuntaväkivalan" (muistaakseni Eero Ojasen termi) muotona. Maahanmuuttajista puhuttaessa muistetaan ehkä liiaksikin korostaa ongelmia ja uhkia, mutta ne eivät ole maahanmuuton koko kuva. Yksi Laura Huttusen toimittaman teoksen ansio onkin se, että se vilauttaa myös asioiden toista puolta. Varsinkin lähipiirissään maahanmuuttajat ovat saaneet osakseen myös lämmintä ystävyyttä ja myönteistä uteliaisuutta.

SEPPO PAANANEN

SAMA TAIVAS, ERI MAA
MAAHANMUUTTAJAN TARINA
TOIM. LAURA HUTTUNEN
HELSINKI: SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURA, 1999

OIKAISU

Marjaana Seppäsen ja Jarmo Rusasen Yhteiskuntapolitiikka-lehdessä (3/2000) julkaistun artikkelin "Asuinalueiden väliset sosioekonomiset erot Lahdessa" käsikirjoituksessa oli virhe. Kymmenen suurimman kaupungin asukkaiden keskituloja koskevassa taulukossa 2 Turun asukkaiden keskitulojen olisi kuulunut olla 88 770 markkaa eikä 84 662 markkaa ja Tampereen asukkaiden keskitulojen 88 902 markkaa eikä 90 356 markkaa. Korjauksen johdosta Turku sijoittui kaupunkien välisessä vertailussa kuudenneksi eikä kahdeksanneksi, kuten taulukosta virheellisesti kävi ilmi. Tampereen sijoittumiseen vertailussa korjauksella ei ole vaikutusta.